

Μετάφραση – 5^ο Κεφάλαιο: «Τα ευεργετικά αποτελέσματα της φυσικής αίσθησης» (σελ. 27-32) του William Battie. Από το βιβλίο «A Treatise on Madness», London: Whiston and White, 1758

Ο William Battie (1703-1776) ήταν άγγλος γιατρός, ο οποίος το 1758 έγραψε το πρώτο εκτενές βιβλίο, «A Treatise on Madness» («Μία Πραγματεία για την Τρέλα»), για την θεραπεία της ψυχικής διαταραχής. Το έργο αυτό άσκησε τεράστια επιρροή στην θεραπεία των ψυχικών διαταραχών. Θεωρείται ότι ο διαχωρισμός που έκανε μεταξύ «πρωτογενούς» και «επακόλουθης» τρέλας αντιστοιχεί στον σημερινό διαχωρισμό της «οργανικής» και «λειτουργικής» ψύχωσης. Επιπλέον, η προώθηση της θεραπείας μέσω σχέσης με τον ασθενή θεωρείται ότι άνοιξε τον δρόμο για την μετέπειτα «Ηθική Θεραπεία» των Tuke στο York Retreat.

Ας σημειωθεί ότι, τα κείμενα δεν συνιστούν ούτε ιατρικές οδηγίες ούτε βεβαίως ενδείκνυνται όσα περιγράφονται για εφαρμογή αλλά αφορούν οδηγίες και συνταγές των προηγούμενων αιώνων.

Λίγα σχόλια για το παρόν κείμενο: Στο παρόν κεφάλαιο ο Battie υπογραμμίζει την σημασία της αίσθησης τόσο της ευχάριστης όσο και της δυσάρεστης. Η δυσάρεστη μάλιστα αίσθηση, το Άγχος, όπως αναφέρει, μπορεί να έχει μέχρι και ευεργετικά αποτελέσματα καθόσον υπάρχει για την επιβίωση, την συντήρηση της ζωής: «Όσο παράδοξο και αν μπορεί να φαίνεται, τίποτα δεν είναι πιο αληθινό από το γεγονός ότι το Άγχος, κάτι πραγματικά κακό, είναι ωστόσο παραγωγικό για κάτι πραγματικό καλό· και παρόλο που φαινομενικά είναι ασύμφωνο ως προς τη Φύση, είναι απολύτως απαραίτητο για την διατήρηση μας, με τέτοιο τρόπο, που χωρίς τις αυστηρές αλλά χρήσιμες πιέσεις του, τα διάφορα είδη ζώων γρήγορα θα αφανίζονταν [...] δεν είναι η πείνα και η δίψα πολύ ευεργετικά άγχη; [...] καθώς οι αποτελεσματικές ή καταναγκαστικές αιτίες του να φάει ή να πιει κάποιος είναι μόνο εκείνες οι αισθήσεις που βασανίζουν κάθε ζώο για έναν πολύ καλό σκοπό».

Επιμέλεια – Σχολιασμός κειμένου: Ελένη Κουμίδη

Πηγή: <https://books.google.com>

Μετάφραση: Βασιλική Βιτσαρά

«Τα ευεργετικά αποτελέσματα της φυσικής αίσθησης»

Η αίσθηση συνοδεύεται πάντοτε από κάποιο βαθμό ευχαρίστησης ή ανησυχίας· καμία ζώσα ύπαρξη δεν είναι αδιάφορη σε αυτό που βλέπει, ακούει ή αισθάνεται. Αυτές οι πρόσθετες και σε κάποιο βαθμό αδιαχώριστες επιδράσεις καταδεικνύουν την άμεση τάση της αίσθησης για την διατήρηση της ζωής· καθώς, ο καθένας αυθόρμητα αποφεύγει εκείνα τα αντικείμενα που τον πληγώνουν και που είναι εχθρικά απέναντί του και αυτά γίνονται επιθυμητά για όσο δημιουργούν ικανοποίηση και είναι κατάλληλα ως προς το συμφέρον του.

Όμως, αν και κανένας με την πρώτη ματιά δεν θα αμφέβαλλε για το αν η αντίληψη της ευχαρίστησης είναι σύμφωνη με τη φύση της και για το αν συμβάλλει στην διατήρηση της· μπορεί

όμως, να αμφισβητηθεί κατά κύριο λόγο από εκείνους που συλλογίζονται λίγο για το αν μια τέτοια αντίληψη, όσο βολική και αν φαίνεται στην ζωή, συντελεί από μόνη της στην διατήρηση της και χωρίς την παρέμβαση της αντίθετης επίδρασης να οδηγεί πάντα στην υγεία.

Γιατί η ανησυχία είναι τόσο συνυφασμένη στο επίπεδο των θνητών, που ακόμα και η μεγαλύτερη παρούσα ικανοποίηση υποδηλώνει την απομάκρυνση ή την αλλαγή της μεγαλύτερης προηγηθείσας ανησυχίας. Και η αίσθηση μια μελλοντικής ευχαρίστησης, καθώς διεγείρει την επιθυμία, σε αυτήν ακριβώς την επιθυμία υποδηλώνεται μια παρούσα ανησυχία επαρκής ως προς την υποτιθέμενη απόλαυση της προσδοκούμενης ευχαρίστησης. Από την οποία, παρούσα ανησυχία, σύμφωνα με την παρατήρηση του κ. Λοκ¹, καθορίζεται η βούληση.

Όσο παράδοξο και αν μπορεί να φαίνεται, τίποτα δεν είναι πιο αληθινό από το γεγονός ότι το Άγχος, κάτι πραγματικά κακό, είναι ωστόσο παραγωγικό για κάτι πραγματικό καλό· και παρόλο που φαινομενικά είναι ασύμφωνο ως προς τη Φύση, είναι απολύτως απαραίτητο για την διατήρηση μας, με τέτοιο τρόπο, που χωρίς τις αυστηρές αλλά χρήσιμες πιέσεις του, τα διάφορα είδη ζώων γρήγορα θα αφανίζονταν.

Κατά πρώτον, δεν είναι η πείνα και η δίψα πολύ ευεργετικά άγχη; Από τα οποία, τα νεύρα του στοματικού οισοφάγου και του στομάχου διεγείρουν όλα τα ζώα από την πρώτη στιγμή της γέννησής τους στο να αρπάζουν τέτοια αντικείμενα, καθώς είναι ικανά να ανακουφίζουν αυτές τις φυσικές και υγιείς αλλά και αγωνιώδεις αισθήσεις.

Τώρα το πραγματικό καλό που προκύπτει από την ικανοποίηση αυτών των ορέξεων είναι πως σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να τεθεί μόνο στην παρούσα ικανοποίησή τους. Οτιδήποτε μπορεί κάποιος να φανταστεί, που όντας αδαής περί ζωικής οικονομίας, δεν βλέπει πέρα από την πραγματική ευχαρίστηση που συνοδεύει την μετατόπιση τέτοιων αισθήσεων. Για το τέλος που προτείνεται εδώ από τον Συγγραφέα της Φύσης², είναι αναμφίβολα η σκέψη για το ίδιο το σώμα που πεινάει και διψάει· του οποίου τα συστατικά σωματίδια από τις αναπόφευκτες επιδράσεις των ζωτικών δράσεων βρίσκονται σε μια συνεχή ροή και αποσύνθεση· καθώς οι αποτελεσματικές ή καταναγκαστικές αιτίες του να φάει ή να πει κάποιος είναι μόνο εκείνες οι αισθήσεις που βασανίζουν κάθε ζώο για έναν πολύ καλό σκοπό. Που διαφορετικά ίσως δεν θα έκανε τον κόπο να ανοίξει το στόμα του, πολύ περισσότερο να κερδίσει φαγητό με σκληρή εργασία για να το γεμίσει· αν και θα πρέπει να είναι σίγουρος ότι η απώλεια κρέατος και ροφήματος σήμερα, αν και καθόλου άβολο γι' αυτόν προς το παρόν, θα γίνει αισθητό αύριο από το διαλυμένο σώμα και ότι η απραξία και η νηστεία σύντομα θα συνοδεύονται από μοιραίες συνέπειες.

Δεύτερον, η εισαγωγή καθαρού αέρα στους πνεύμονες είναι τόσο απαραίτητη για την άμεση συνέχιση της ζωής όσο και για άλλους σκοπούς της ζωικής οικονομίας, που είναι πιο μακρινό και προς το παρόν άγνωστο· επομένως, κάθε ζώο που είναι εφοδιασμένο με αναπνευστικά όργανα, είτε είναι ξύπνιο είτε κοιμάται, τραβάει στο στήθος του και εκπνέει μια ποσότητα εξωτερικού αέρα επαρκή για να διαστέλλονται από την πρώτη στιγμή της γέννησής του μέχρι και την τελευταία περίοδο της ζωής του. Αυτήν την εναλλακτική ενέργεια, αν είτε απρόσεκτα είτε πεισματικά την παραλείπει, πολύ σύντομα αναγκάζεται να την εκτελέσει από αυτό το ανέκφραστο Άγχος που συνοδεύει ένα μεγάλο κράτημα του αέρα, μόλις γίνει δεκτός καθώς και μετά από άρνηση εισαγωγής σε οποιοδήποτε αέρα.

Τρίτον, γιατί η εκούσια άσκηση του σώματος δεν είναι λιγότερο απαραίτητη για τη σωστή κυκλοφορία και τις εκκρίσεις των ζωικών υγρών και τις ευεργετικές συνέπειες που εξαρτώνται από αυτήν, όσο η προωθητική δράση της καρδιάς και η ελαστικότητα των αρτηριακών σωλήνων· που οι αρνητικές επιπτώσεις της καθιστικής ζωής αποδεικνύουν επαρκώς· Ως εκ τούτου, η

¹ Στο κείμενο: Mr. Locke (Σ.τ.Ε.)

² Στο κείμενο: Author of Nature. Ο 'Συγγραφέας της Φύσης' μπορεί να λάβει και την ονομασία 'φυσιοδίφης' (Σ.τ.Ε.).

αίσθηση ανησυχίας που προκαλείται πάντα από τον κορεσμό και την κουραστική κατάσταση της αδράνειας καθορίζει όλα τα ζώα, στα οποία έτσι είναι απαραίτητη η δραστηριότητα, συχνά για να αλλάξουν τον τόπο διαμονής και να απομακρυνθούν από εκείνα τα αντικείμενα που γνώριζαν από καιρό, όσο ευχάριστα κι αν ήταν κάποτε.

Τέταρτον, όλες οι προαναφερθείσες περιπτώσεις για την αίσθηση ανησυχίας, αν και είναι σχεδόν συνυφασμένες και οδηγούν σε ασθένεια, είναι όμως και οι φυσικές επιδράσεις της τέλει υγείας. Όμως πέρα από αυτές, υπάρχουν διάφορα άλλα άγχη, τα οποία είναι οι αναπόφευκτες συνέπειες μιας πραγματικής ασθένειας και που επιπλέον, συχνά καθορίζουν την θέληση του ασθενή για εκείνα τα πράγματα που είναι ικανά είτε να ανακουφίσουν την παρούσα διαταραχή είτε να προλάβουν επιβλαβείς συνέπειες. Έτσι, σε ένα συγκεκριμένο παράδειγμα, η πυρετώδης ζέστη εμποδίζει την αποσύνθεση και την ίδια στιγμή προκαλεί έντονη δίψα και σχεδόν ακόρεστη λαχτάρα για οξιτισμένο νερό. Η οποία επιθυμία, αν δεν αντικρούεται από την επίσημη και άκαιρη φροντίδα των παρευρισκομένων, προσφέρει μια θεραπεία που είναι ταυτόχρονα αραιωτική και αντισηπτική.

Εν τέλει, αν και η νευρική ενέργεια δεν είναι ούτε απολύτως απαραίτητη ούτε η μόνη επαρκής για να διεγείρει τη μυϊκή δράση, ωστόσο είναι τέτοια η σύνδεση μεταξύ των νευρικών και μυϊκών ιών, που αν και πραγματικά ξεχωριστά μεταξύ τους, η ζωική αίσθηση συχνά προηγείται στιγμιαία της ζωικής δράσης, έτσι ώστε να συνηγορούν αυτές οι δύο ιδιότητες ή τουλάχιστον να έχει κάνει τη μία να φαίνεται η άμεση και μοναδική αιτία της άλλης. Και, αυτό που αξίζει κυρίως την προσοχή μας, ενώ εξετάζουμε τις ευεργετικές επιδράσεις της Αίσθησης, ο σπασμός ο ίδιος, μια διαταραγμένη υπερβολική ζωική κίνηση, που είναι συχνή επίδραση της ανήσυχης Αίσθησης, μερικές φορές γίνεται η ξαφνική και αποτελεσματική θεραπεία της, αφαιρώντας την υλική αιτία μιας τέτοιας ανήσυχης Αίσθησης και αυτό χωρίς κανέναν προσδιορισμό ή παρεμβολή της θέλησης.

Όλες αυτές οι νευρικές ορέξεις καθώς και οι μυϊκές κινήσεις, που είτε διατηρούν είτε αποκαθιστούν την υγεία και που φαινομενικά διεγείρονται από μια κάπως ορθολογική πρόβλεψη των ευεργετικών εκβάσεων τους, έχουν δώσει αφορμή, υποθέτω, για ορισμένες σύγχρονες μεταφορικές εκφράσεις, δηλ. *Φύση και Ψυχή*³ που επινοήθηκαν από τον *Willis* και αποθεώθηκαν από τον *Stahl*. Οι οποίες μεταφορικές λέξεις, αν και όχι ακριβώς φιλοσοφικές, είναι άκακες και μάλιστα χρήσιμες, σε περίπτωση που χρησιμοποιούνται μόνο για να αποφεύγονται περιφράσεις σε σχέση με ιατρικά πραγματικά γεγονότα. Όμως, οι νέοι ασκούμενοι, στους οποίους συχνά λένε να μιμηθούν και να υποστηρίξουν την Φύση, πρέπει να φροντίσουν καλά να μην παραπλανηθούν από την κυριολεκτική έννοια των λέξεων ή να μην φαντασιωθούν οτιδήποτε σαν την προσωπική συνείδηση και τον πνευματικό παράγοντα στην ζωική οικονομία. Γιατί σε μια τέτοια περίπτωση παρανόησης αυτές και παρόμοιες εκφράσεις γίνονται παράλογες όπως στις *Σχολές των Αρχαίων* και το χειρότερο, καθώς μπορεί να είναι τόσο κακές όσο ένα εργαλείο θανάτου στα χέρια ενός τρελού.

---

³ Στο κείμενο: *Anima* (Σ.τ.Ε.)